Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (осми състав)

7 ноември 2024 година*

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Директива 93/13/ЕИО — Член 7, параграф 1 — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Правомощия и задължения на националния съд — Първо правно средство за защита, използвано от потребителя пред юрисдикцията по седалището на продавача или доставчика без съдействието на адвокат и без участието на този потребител в устните състезания — Второ правно средство за защита, използвано от потребителя пред юрисдикцията по неговото местожителство със съдействието на адвокат — Сила на пресъдено нещо — Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Ефективна съдебна защита на потребителя“

По дело C-178/23

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunalul Specializat Mureș (Специализиран съд Муреш, Румъния) с акт от 3 декември 2021 г., постъпил в Съда на 21 март 2023 г., в рамките на производство по дело

ERB New Europe Funding II

срещу

YI,

СЪДЪТ (осми състав),

състоящ се от: N. Jääskinen (докладчик), председател на девети състав, изпълняващ функцията на председател на осми състав, M. Gavalec и Z. Csehi, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за ERB New Europe Funding II, от A. M. Lefter, avocată,

– за румънското правителство, от M. Chicu и E. Gane, в качеството на представители,

* Език на производството: румънски.

– за чешкото правителство, от S. Šindelková, M. Smolek и J. Vláčil, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от A. Biolan и N. Ruiz García, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273), на двадесет и трето съображение от тази директива, както и на принципа на ефективност.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между ERB New Europe Funding II (наричано по-нататък „ERB“), дружество за събиране на вземания, и YI, потребител, относно неравноправния характер на някои клаузи, съдържащи се в договор за кредит.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съгласно двадесет и трето и двадесет и четвърто съображение от Директива 93/13:

„като има предвид, че лица или организации, които, съгласно законодателството на държава членка, имат правен интерес да защитават потребителите следва да имат и възможност за завеждане на иск срещу договорни клаузи[,] редактирани с цел общо използване в договорите, сключени с потребители и по-специално относно неравноправни клаузи, пред съдилища, или пред компетентен административен орган, който да се произнесе по жалби или да бъде компетентен да започне съответната съдебна процедура; като има предвид, че тази възможност не води до предварителна проверка на общите условия, прилагани в определени сектори на икономиката;

като има предвид, че съдилищата и административните органи на държавите членки трябва да разполагат с адекватни и ефективни средства да наложат преустановяването на включването на неравноправни клаузи в потребителски договори […]“.

4 Член 7, параграф 1 от тази директива гласи:

„Държавите членки осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съществуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“.

Румънското право

Закон № 193/2000 относно неравноправните клаузи в договорите, сключени между продавачи или доставчици и потребители

5 Член 1 от Legea nr. 193 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (Закон № 193/2000 за неравноправните клаузи в договорите, сключени между продавачи или доставчици и потребители) от 6 ноември 2000 г. (препубликуван в Monitorul Oficial al României, част I, № 543 от 3 август 2012 г.) предвижда:

„1. Всеки договор, сключен между продавач или доставчик и потребител за продажба на стоки или за предоставяне на услуги, включва ясни и недвусмислени договорни клаузи, за разбирането на които не са необходими специализирани познания.

2. При съмнение относно тълкуването на някои договорни клаузи те се тълкуват в полза на потребителя.

3. На продавачите или доставчиците се забранява включването на неравноправни клаузи в сключваните с потребителите договори“.

6 Член 4, параграф 1 от този закон гласи:

„Договорна клауза, която не е индивидуално договорена с потребителя, се счита за неравноправна, когато сама по себе си или във връзка с други разпоредби на договора въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните“.

7 Член 6 от посочения закон гласи:

„Неравноправните клаузи, съдържащи се в договора, и установени или лично, или чрез законово оправомощените органи не произвеждат действие за потребителя, а договорът продължава да се изпълнява със съгласието на потребителя само ако след тяхното отстраняване неговото изпълнение може да продължи“.

Закон № 134/2010 за приемане на Граждански процесуален кодекс

8 Член 431 от Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (Закон № 134/2010 за приемане на Граждански процесуален кодекс) от 1 юли 2010 г. (препубликуван в Monitorul Oficial al României, част I, бр. 247 от 10 април 2015 г.), озаглавен „Действие на силата на пресъдено нещо“, предвижда:

„1. Никой не може да бъде съден два пъти в същото качество, на същото основание и за същото нещо.

2. Всяка от страните може да се позове на силата на пресъдено нещо по друг спор, ако тази сила на пресъдено нещо е свързана с уреждането на последния спор“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

9 На 25 юли 2007 г. YI, в качеството си на потребител, сключва договор за кредит с кредитната институция Bancpost S.A. București.

10 На 10 май 2018 г. YI, без да е подпомаган от адвокат, сезира Judecătoria Sectorului 2 București (Първоинстанционен съд Букурещ, район 2, Румъния), съд по седалището на продавача или доставчика (наричано по-нататък „първото съдебно производство“), с иск за установяване на неравноправния характер на някои съдържащи се в този договор клаузи. Този иск, който се отнася до клаузите на посочения договор относно комисионите за откриване и управление на кредита, едностранната възможност на продавача или доставчика да променя договорните лихвени проценти, комисионите и другите разходи по кредита, както и комисионата за предсрочно погасяване, е насочен срещу ERB, дружество за събиране на вземания, в полза на което е прехвърлено вземането по същия договор.

11 С решение от 26 ноември 2018 г., датата на чието връчване на страните не е известна, този съд отхвърля иска като неоснователен (наричано по-нататък „първото съдебно решение“). Тъй като YI не обжалва това решение, то влиза в сила.

12 На 14 август 2019 г. YI, представляван този път от адвокат, предявява иск пред съда по местоживеенето си, Judecătoria Sighișoara (Първоинстанционен съд Сигишоара, Румъния) (наричано по-нататък „второто съдебно производство“). Този иск е предявен срещу същия ответник като този в рамките на първото съдебно производство и до голяма степен се отнася до същите договорни клаузи като посочените в точка 10 от настоящото решение. Обект на оспорване са по-специално договорните клаузи относно комисионите за откриване на кредита и за неговото месечно управление, както и тези относно годишния процент на разходите.

13 С решение от 5 декември 2019 г. тази юрисдикция уважава иска.

14 ERB обжалва това решение пред Tribunalul Specializat Mureș (Специализиран съд Муреш, Румъния), който е запитващата юрисдикция. С решение от 6 април 2021 г. тази юрисдикция уважава оплакванията на ERB във връзка с комисионата за управление на кредита, като същевременно потвърждава неравноправния характер на останалите договорни клаузи, посочени в точка 12 от настоящото решение.

15 Тъй като посочената юрисдикция не се произнася по въпроса за силата на пресъдено нещо на първото съдебно решение, ERB подава извънредна ревизионна жалба пред същата юрисдикция. Тази жалба почива на основание, изведено от пропуска на въззивния съд да разгледа процесуалното възражение, свързано със силата на пресъдено нещо, на което се позовава ERB.

16 В рамките на тази извънредна жалба запитващата юрисдикция има съмнения относно начина, по който следва да се постигне баланс между правата на потребителя и принципа на силата на пресъдено нещо. Тя уточнява, че според информацията, с която разполага, изглежда, че в рамките на първото съдебно производство YI, който не е бил подпомаган от адвокат, не е имал необходимите познания, за да предяви правата си, произтичащи от режима на защита на потребителите. По тази причина YI е сезирал съд по седалището на продавача или доставчика, въпреки че можел да сезира компетентния съд по собственото си местоживеене. Освен това запитващата юрисдикция отбелязва, че потребителят не е

участвал в устните състезания пред Judecătoria Sectorului 2 București (Първоинстанционен съд Букурещ, район 2) и че след като е бил подпомогнат от адвокат, неравноправният характер на разглежданите договорни клаузи до голяма степен е потвърден от две отделни юрисдикции.

17 При тези обстоятелства Tribunalul Specializat Mureș (Специализиран съд Муреш) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 7, параграф 1 от Директива [93/13], [разглеждан] по-специално в светлината на двадесет и трето съображение от същата директива и на принципа на ефективност, да се тълкува в смисъл, че не изключва възможността национална юрисдикция да разгледа съмненията относно неравноправния характер на договорни клаузи, предвидени в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, дори когато тези клаузи са били разгледани преди това от друга национална юрисдикция в рамките на първоинстанционно съдебно производство, започнато от потребителя, който не е участвал в устните състезания и не е бил надлежно подпомаган или представляван от адвокат, и съмненията са били отхвърлени със съдебно решение, което не е било обжалвано от потребителя и поради това е придобило във вътрешното процесуално право силата на пресъдено нещо (res judicata), ако конкретните обстоятелства по спора логично и обосновано сочат, че този потребител не е използвал способа за защита в посоченото първо съдебно производство поради ограничените си познания или информация?“.

По преюдициалния въпрос

По допустимостта

18 От една страна, ERB поддържа в писменото си становище, че не е нито необходимо, нито уместно да се отправя преюдициално запитване до Съда, тъй като въпросите на запитващата юрисдикция се отнасят главно до режима на силата на пресъдено нещо в румънското гражданско процесуално право, а не в правото на Съюза.

19 От друга страна, без изрично да повдига възражение за недопустимост, румънското правителство отбелязва в писменото си становище, че от акта за преюдициално запитване не става ясно дали договорните клаузи, разгледани в първото и второто съдебно производство, са идентични. Ако тези клаузи се окажат различни, в случая не би се прилагал принципът на силата на пресъдено нещо.

20 Съгласно постоянната съдебна практика само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда, които в това отношение се ползват с презумпция за релевантност. Следователно, след като поставеният въпрос се отнася до тълкуването или валидността на норма от правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе, освен ако е видно, че исканото тълкуване няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, ако проблемът е от хипотетично естество или още ако Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на посочения въпрос (решение от 27 април 2023 г., AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, т. 27 и цитираната съдебна практика).

21 От постоянната съдебна практика следва също така, че в рамките на производството по член 267 ДФЕС, което е основано на ясно разделение на правомощията между националните юрисдикции и Съда, само националният съд е компетентен да тълкува и прилага националното право, докато Съдът е оправомощен единствено да се произнася по тълкуването или валидността на акт на Съюза с оглед на фактите, които са му посочени от националната юрисдикция (решение от 27 април 2023 г., AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, т. 28 и цитираната съдебна практика).

22 Що се отнася до доводите на ERB, достатъчно е да се отбележи, че с преюдициалния си въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда, в съответствие с изискванията на цитираната в точка 20 от настоящото решение съдебна практика, да тълкува Директива 93/13, както и принципа на ефективност. Освен това от съдържащата се в акта за преюдициално запитване информация ясно следва, че този въпрос за тълкуване на правото на Съюза е полезен за запитващата юрисдикция, за да може тя да определи дали при обстоятелства като разглежданите в главното производство е допустимо въз основа на Директива 93/13 да се дерогира принципът на силата на пресъдено нещо.

23 Що се отнася до съмненията на румънското правителство относно приложимостта на принципа на силата на пресъдено нещо в главното производство, следва да се отбележи, че съгласно цитираната в точка 21 от настоящото решение съдебна практика в крайна сметка само запитващата юрисдикция може да прецени дали и в каква степен договорните клаузи, разгледани в рамките на първото и второто съдебно производство, са идентични.

24 Като се има предвид, че контролът за допустимост на преюдициалните запитвания се свежда до явно неспазване на изискванията, посочени в точка 20 от настоящото решение, и че от преписката, с която разполага Съдът, не е очевидно, че в случая тези изисквания не са спазени, от евентуалната липса на пълна идентичност между разгледаните в рамките на тези две производства договорни клаузи не може да се заключи, че преюдициалното запитване е недопустимо.

25 Следователно преюдициалният въпрос е допустим.

По същество

26 Съгласно постоянната съдебна практика, в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда, задачата на последния е да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът може да преформулира въпросите, които са му зададени. Освен това може да се наложи Съдът да вземе предвид норми от правото на Съюза, които националният съд не е посочил във въпросите си (решение от 30 май 2024 г., Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, т. 37 и цитираната съдебна практика).

27 Съдът следва да извлече от цялата информация, предоставена от запитващата юрисдикция, и по-специално от мотивите на акта за преюдициално запитване, разпоредбите от правото на Съюза, които изискват тълкуване предвид предмета на спора (решение от 30 май 2024 г., Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, т. 38 и цитираната съдебна практика).

28 В случая от акта за преюдициално запитване е видно, че запитващата юрисдикция иска главно да се установи дали конкретното протичане на първото съдебно производство е в съответствие с Директива 93/13 и следователно дали с оглед на начина, по който то е протекло, друг национален съд може, въпреки силата на пресъдено нещо, с която се ползва първото съдебно решение, впоследствие да разгледа евентуално неравноправния характер на договорните клаузи, предмет на това решение. Що се отнася до това първо производство, запитващата юрисдикция посочва по-специално, че потребителят е избрал съда на продавача или доставчика, за да предяви иска си, че не е бил подпомаган от адвокат в хода на производството, че не е участвал в устните състезания и не е подал своевременно жалба срещу първото съдебно решение.

29 Ето защо следва да се приеме, че с единствения си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 7, параграф 1 от Директива 93/13, разглеждан в светлината на двадесет и четвърто съображение от нея, на принципа на ефективност и на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), следва да се тълкува в смисъл, че задължава национална юрисдикция да разгледа евентуално неравноправния характер на клаузите на договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, когато тези клаузи вече са били разгледани от друга национална юрисдикция, чието решение има сила на пресъдено нещо, ако пред тази първа юрисдикция потребителят не е бил подпомаган от адвокат, не е участвал в устните състезания и не е използвал правно средство за защита, с което е разполагал, поради ограничените си познания или информация.

30 В самото начало следва да се припомни, че предвид естеството и значението на обществения интерес, свързан със защитата на потребителите, Директива 93/13 задължава държавите членки да предвидят подходящи и ефективни мерки „за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“, както следва от член 7, параграф 1 във връзка с двадесет и четвърто съображение от тази директива (решение от 9 април 2024 г., Profi Credit Polska (Възобновяване на производството, приключило с окончателно решение), C-582/21, EU:C:2024:282, т. 73 и цитираната съдебна практика).

31 В този контекст следва да се отбележи, че съгласно практиката на Съда правото на Съюза не хармонизира производствата, приложими за проверката дали договорна клауза евентуално е неравноправна, поради което те се уреждат от вътрешния правен ред на държавите членки по силата на принципа на процесуалната автономия на последните, при условие обаче тези процедури да зачитат принципите на равностойност и на ефективност (решение от 9 април 2024 г., Profi Credit Polska (Възобновяване на производството, приключило с окончателно решение), C-582/21, EU:C:2024:282, т. 74 и цитираната съдебна практика).

32 В това отношение Съдът вече е подчертал значението на принципа на силата на пресъдено нещо както в правовия ред на Съюза, така и в националните правни системи. Всъщност, за да се гарантира както стабилността на правото и на правоотношенията, така и добро правораздаване, е важно съдебните актове, които са станали окончателни след изчерпване на наличните способи за защита или след изтичане на предвидените за тези способи срокове, да не могат повече да бъдат оспорвани (решение от 9 април 2024 г., Profi Credit Polska (Възобновяване на производството, приключило с окончателно решение), C-582/21, EU:C:2024:282, т. 37 и цитираната съдебна практика).

33 Следователно правото на Съюза по принцип не задължава националния съд да остави без приложение вътрешните процесуални правила, осигуряващи силата на пресъдено нещо на съдебен акт, дори ако това позволява да се поправи вътрешно положение, което е несъвместимо с това право (решение от 9 април 2024 г., Profi Credit Polska (Възобновяване на производството, приключило с окончателно решение), C-582/21, EU:C:2024:282, т. 38 и цитираната съдебна практика).

34 Що се отнася до спазването на изискванията, произтичащи от принципите на равностойност и ефективност, то трябва да се анализира предвид мястото на съответните правила в цялото производство, предвид протичането на последното и предвид особеностите на тези правила пред различните национални инстанции (решение от 9 април 2024 г., Profi Credit Polska (Възобновяване на производството, приключило с окончателно решение), C-582/21, EU:C:2024:282, т. 41 и цитираната съдебна практика).

35 Ето защо, ако приложимите вътрешни процесуални правила предоставят на националната юрисдикция възможност при определени условия да преразгледа акт, който се ползва със силата на пресъдено нещо, за да приведе положението в съответствие с националното право, съгласно принципите на равностойност и на ефективност, на тази възможност трябва да се даде предимство, ако тези условия са налице, с цел да бъде възстановено съответствието на разглежданото положение с правото на Съюза (решение от 9 април 2024 г., Profi Credit Polska (Възобновяване на производството, приключило с окончателно решение), C-582/21, EU:C:2024:282, т. 42 и цитираната съдебна практика)

36 Що се отнася по-конкретно до изискванията, произтичащи от принципа на ефективност, който единствено е посочен в преюдициалния въпрос, следва да се подчертае, че задължението на държавите членки да осигурят ефективността на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, включва по-специално по отношение на правата, произтичащи от Директива 93/13, изискване за ефективна съдебна защита, потвърдено в член 7, параграф 1 от тази директива и закрепено също в член 47 от Хартата. Това изискване се прилага по-специално за процесуалните правила за предприеманите по съдебен ред действия, основани на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза (решение от 9 април 2024 г., Profi Credit Polska (Възобновяване на производството, приключило с окончателно решение), C-582/21, EU:C:2024:282, т. 76 и цитираната съдебна практика).

37 В случая съмненията на запитващата юрисдикция се отнасят главно до съответствието с Директива 93/13 на конкретното протичане на първото съдебно производство, а не на релевантната национална правна уредба. Всъщност нищо в акта за преюдициално запитване не сочи, че приложимата национална правна уредба относно реда и условията за прилагане на принципа на силата на пресъдено нещо в производствата по искове на потребители за установяване на неравноправния характер на договорните клаузи не е в съответствие с принципа на ефективност, тъй като прави невъзможно или прекомерно трудно прилагането на защитата, която Директива 93/13 цели да предостави на потребителите, или по друга причина накърнява полезното действие на Директива 93/13, което все пак следва да се провери от запитващата юрисдикция.

38 В това отношение е важно да се отбележи, че задължението на националния съд да извърши служебна проверка на евентуално неравноправния характер на договорните клаузи е обосновано от естеството и значимостта на обществения интерес, който е в основата на гарантираната от Директива 93/13 защита на потребителите, така че ефективен контрол за

евентуално неравноправния характер на договорните клаузи, както изисква Директива 93/13, не би могъл да се гарантира, ако силата на пресъдено нещо се отнася до съдебните решения, в които не е посочено, че такъв контрол е упражнен (решение от 17 май 2022 г., Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, т. 50).

39 За сметка на това следва да се приеме, че тази защита би била осигурена, ако в делото по главното производство запитващата юрисдикция установи, че в хода на първото съдебно производство компетентната юрисдикция е извършила контрол за евентуално неравноправния характер на клаузите на съответния договор и че тази проверка, мотивирана поне в обобщен вид, не е разкрила наличието на неравноправна клауза и че потребителят е бил надлежно уведомен, че при липса на жалба в определения от националното право срок, ще се преклудира неговата възможност впоследствие да се позове на неравноправния характер на тези клаузи (вж. по аналогия решение от 17 май 2022 г., Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, т. 51).

40 Всъщност неблагоприятният резултат от ефективен контрол за евентуално неравноправния характер на договорните клаузи сам по себе си не може да представлява обстоятелство, което може да постави под въпрос принципа на силата на пресъдено нещо.

41 Също така обстоятелствата, посочени в точка 28 от настоящото решение, не означават непременно, че първото съдебно производство не е било в състояние да гарантира адекватен контрол на договорните клаузи, за които се твърди, че са неравноправни, и следователно да осигури ефективна съдебна защита на потребителя, гарантирана с член 47 от Хартата, което обаче запитващата юрисдикция трябва да провери. По-специално тази юрисдикция трябва да провери дали първото съдебно решение е било надлежно връчено на потребителя с посочване на способите за защита, с които той разполага, и дали не съществуват други особени причини, свързани с провеждането на това производство, като например липсата на мотиви на посоченото решение, които са могли да попречат или да възпрат потребителя да упражни надлежно процесуалните си права.

42 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 7, параграф 1 от Директива 93/13, разглеждан в светлината на двадесет и четвърто съображение от нея, на принципа на ефективност и на член 47 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че не задължава национална юрисдикция да разгледа евентуалния неравноправен характер на клаузите на договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, когато тези клаузи вече са били разгледани от друга национална юрисдикция, чието решение има сила на пресъдено нещо, включително ако пред тази първа юрисдикция потребителят не е бил подпомаган от адвокат, не е участвал в устните състезания и не е използвал правно средство за защита, с което е разполагал, при условие че това решение е надлежно връчено на потребителя с посочване на способите за защита, с които е разполагал, и не съществуват други особени причини, свързани с провеждането на това производство, като например липсата на мотиви на посоченото решение, които са могли да попречат или да разубедят потребителя да упражни надлежно процесуалните си права.

По съдебните разноски

43 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (осми състав) реши:

Член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори, разглеждан в светлината на двадесет и четвърто съображение от тази директива, на принципа на ефективност и на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз,

трябва да се тълкува в смисъл, че

не задължава национална юрисдикция да разгледа евентуалния неравноправен характер на клаузите на договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, когато тези клаузи вече са били разгледани от друга национална юрисдикция, чието решение има сила на пресъдено нещо, включително ако пред тази първа юрисдикция потребителят не е бил подпомаган от адвокат, не е участвал в устните състезания и не е използвал правно средство за защита, с което е разполагал, при условие че това решение е надлежно връчено на потребителя с посочване на способите за защита, с които е разполагал, и не съществуват други особени причини, свързани с провеждането на това производство, като например липсата на мотиви на посоченото решение, които са могли да попречат или да разубедят потребителя да упражни надлежно процесуалните си права.

Подписи